

Н. В. Попик, В. С. Павленко
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
ninaropyknw@gmail.com, vikap2989@gmail.com

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ЕКСКУРСІЙ У МІСТІ СУМИ

В даній статті розглянуті особливості створення літературних екскурсій та їх види. Стаття містить розповідь про правильність проведення екскурсій, про літературний туризм та про те, якими якостями повинен бути наділений екскурсовод.

Ключові слова: екскурсія, літературна екскурсія, екскурсант, екскурсовод, музей.

В данной статье рассмотрены особенности создания литературных экскурсий и их виды. Статья содержит рассказ о правильности проведения экскурсий, о литературном туризме и о том, какими качествами должен быть наделен экскурсовод.

Ключевые слова: экскурсия, литературная экскурсия, экскурсант, экскурсовод, музей.

This article discusses the features of the creation of literary excursions and their types. The article contains a story about the correctness of excursions, about literary tourism and about what qualities a guide should be endowed with.

Key words: excursion, literary excursion, excursionist, guide, museum.

Постановка проблеми: Сумщина зіткнулася із проблемою, яка з кожним роком набуває все більшої актуальності. Люди, які проживають в цьому місті не цікавляться своєю культурою та історією. Але такий вид пізнання як «літературні екскурсійні подорожі» не розвинений. Можливо, на це впливає не дуже якісна подача інформації, тобто екскурсоводи, не досить цікаво та якісно надають матеріал про літературну спадщину Сумської області. Тому ця проблема є актуальною під час розвитку регіонального туризму.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Актуальні питання екскурсійної діяльності зазначено в працях переважної більшості екскурсологів, а саме: Б. Ємельянов, М. Покоłodна, І. Чагайда, С. Грибанова, В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська та інші. Їх наукові розвідки відзначають важливу роль та значення екскурсії.

Мета статті полягає в аналізі розвитку літературних екскурсій на Сумщині.

Виклад основного матеріалу. Екскурсія, як процес пізнання, являє собою предметно-чуттєву, практичну діяльність людини, тому включає в себе чуттєву і логічну частини. Розвиток емоційної сфери особистості під час екскурсії – обов'язкова умова успіху екскурсії. Процес пізнання починається з особистого контакту людини з об'єктом. Тому так важливо

самоmu побачити, відчути, пережити, випробувати позитивні емоції [3].

Серед різних форм існування екскурсійних турів, є одна дуже цікава, але обділена увагою сучасного літературознавства – літературна екскурсія. Досвід проведення різноманітних екскурсій показує, що літературна екскурсія цікава для багатьох екскурсантів, але вона носить специфічний характер [4].

За місцем проведення літературні екскурсії класифікуються як: міські, заміські та по літературним заповідникам. За змістом діляться на: літературно-біографічні або монографічні, історико-літературні, що розкривають певні періоди розвитку літератури, оглядові літературно-художні, що знайомлять з місцями, які знайшли відображення в творах письменника. Літературна екскурсія створюється в тому випадку, якщо в населеному пункті досить об'єктів, пов'язаних з життям і творчістю письменника або якщо в його творах описуються існуючі в дійсності місця.

Традиційно освітні літературні екскурсії проводяться в музеях, присвячених життю і творчості письменників та там, де вони народились у містах та селах.

Розглянемо підготовки екскурсій. При підготовці екскурсії робота починається зі збору текстового матеріалу, потім ведуться пошуки об'єктів. Маршрут літературно-біографічних екскурсій будується за хронологічним принципом: історико-літературні – по хронологіко-тематичним, поетико-текстові – за тематичним.

Матеріал екскурсії ділиться на загальний і локальний. Під загальним матеріалом розуміється матеріал, що відноситься до теми, а під локальним – матеріал, пов'язаний безпосередньо з життям і творчістю письменника. При створенні екскурсії необхідно знайти локальний матеріал, бо саме він пов'язаний із зоровими враженнями. Показуючи об'єкт, екскурсовод постійно повинен звертати увагу на його окремі деталі, пов'язуючи показ цих деталей з розповіддю про події, пов'язані з ними [1].

Щоб увага екскурсантів була прикута тільки на матеріал екскурсії, екскурсовод повинен перш за все, ввести своїх слухачів у стан зацікавленості, яке при найбільш вдалому поєднанні елементів показу і розповіді, може перейти в стан захопленості. Але стійка увага у екскурсантів виникає лише тоді, коли об'єкти показу і розповідь, наділені новизною, змістовністю, доступністю, а тема екскурсії – актуальна. Велика кількість навіть цікавої інформації призводить до ослаблення уваги, до появи так званих «криз уваги», з якими екскурсовод повинен навчитися боротися.

В літературних екскурсіях, часто в якості об'єктів огляду, включаються пам'ятники письменникам. Показ пам'ятників має особливості: показ пам'ятника слід вести тільки в літературному плані. Обов'язкові прийоми реконструкції та локалізації подій. На фотографіях і малюнках можуть бути зображені місця, якими вони були за життя письменника, портрети письменника і близьких йому осіб. Необхідно відвідування літературно-меморіальних

музеїв, де всі експонати пов'язані з життям і творчістю письменника.

В екскурсіях поетико-текстових відвідування музею небажано, бо в них дається не біографічний матеріал, а поетичний переказ творів письменника, в яких зображено місто.

У всіх літературних екскурсіях використовується цитування художніх творів. Цитати повинні бути невеликими (3-4 віршовані строфи, 6-10 фраз з прози), але яскравими та незабутніми. Використання в екскурсіях літературних творів обумовлює підвищені вимоги до культури мовлення, дикції екскурсовода.

Отже, що повинен пам'ятати і завжди враховувати екскурсовод в своїй роботі з екскурсантами - це культуру ораторської мови.

Е. А. Ножин визначає: «Культуру ораторської мови нерідко ототожнюють з поняттям правильного мовлення, тобто мови, відповідної загальноприйнятим мовним нормам. Але культура ораторської мови – це таке використання мовного матеріалу, яке забезпечує найкращий вплив на дану аудиторію в конкретній обстановці відповідно до поставленим завданням «.

Проведення літературних екскурсій входить до Більш популярні вони для дітей шкільного віку, людей, які цікавляться мистецтвом. У нашому місці є багато музеїв і пам'ятників, зв'язаних із творчістю письменників та літературним мистецтвом. Одним із таких музеїв є будинок-музей Антона Чехова. Музей письменника Антона Павловича Чехова (1860-1904) в Сумах (район Луки), розташований в колишній садибі родини Линтварьових, де в період з 1888 по 1889 роки проживав письменник. Музей буде цікавий всім любителям історії та літератури, він занурює в атмосферу дачного життя, дозволяє поринути в чеховські часи, зрозуміти дух того часу. Ще один такий музей – це Сумський обласний художній музей імені Никанора Онацького. Він заснований у 1920 році художником та громадським діячем Никанором Харитоновичем Онацьким, як Сумський округовий художньо-історичний музей.

У місті Суми, в школі № 15 ім. Д. Турбіна відкрили Музей письменників Сумщини. 20 травня 2013 року відбулося урочисте відкриття цього Музею в стінах школи. На свято завітали відомі письменники-земляки О. В. Вертіль, О. П. Столбін, Г. Л. Єлишевич, Людмила Ромен, чиї імена назавжди увійдуть в історію письменництва не лише Сумщини, а й України [2].

Деякі вчені розглядають літературні екскурсії, як сучасний тип світського паломництва. Існують також екскурсійні маршрути, пов'язані з письменниками. Літературні екскурсанти особливо зацікавлені в тому, як місця вплинули на писемність і в той же час, як писало місце. Щоб бути літературним екскурсантом, потрібно мати любов до книг і допитливий образ мислення. У той час як більшість літературних екскурсів зосереджено на відомих творах, більш сучасні твори, написані спеціально для розвитку пізнавального туризму, називаються літературною фантастикою. Сучасна

туристична літературна фантастика може включати путівники в історії, що розповідають читачам, як відвідати справжні місця в вигаданих казках. Завдяки новітнім технологічним досягненням в області видавничої діяльності технології можуть дозволити літературні екскурсії. Це можна зробити на нових пристроях для електронного читання, таких як Kindle, iPad, iPhone, смартфони, планшети і звичайні настільні і портативні комп'ютери.

Літературні екскурсії, в структурі портфеля екскурсорода, можуть бути одним із ексклюзивних турів у пізнанні рідного краю та інших куточків України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, літературні екскурсії – дуже цікава форма екскурсійної діяльності, яка дає не мало знань, але в наш час, на жаль, не дуже популярна. Моя думка на рахунок цього: потрібно розвивати літературні екскурсії, адже це один із найкращих способів культурного пізнання нового і велика перспектива для екскурсійного бізнесу.

Для розвитку літературних екскурсій на Сумщині потрібно заохочувати органи держави, та органи місцевого самоврядування, а саме: людей до окультурнення, , щоб привернути увагу жителів міста і гостей, потрібно залучити інвесторів, щоб посприяли розвитку екскурсійної діяльності. Це стане великим плюсом для культурного розвитку Сумщини і екскурсійної діяльності міста Суми.

Список використаних джерел

1. Організація екскурсійних послуг у туризмі. URL: https://tourlib.net/books_ukr/korol-ekskurs.htm
2. Музей письменників Сумщини. URL: <https://zosh15.sumy.ua/muzej-pysmennikov-sumshhyny/>
3. Організація екскурсійної діяльності. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/25199/1/L12>.
4. Основи екскурсійного обслуговування. URL: <https://library.if.ua/book/38/2545.html>